

Trekfugler i tåka

Av Trygve G. Nordby

Det er vinter. Fiskebåten Elg ligger i tåka, innesnødd og nedisa inne i Sonskilen. Det er bare så vidt den synes bak flere meter høye, skitne snøhauger. Ut over Oslofjorden er det grått og trist. Trist som faen, for å sitere verdens mest berømte mossing. Eneste lyspunktet er trekfuglene som faktisk har begynt å komme tilbake. Denne årlige migrasjonen som sørger for at også vi her nord får ta del i klodens mangfold av individer, farger og lyder.

Stadig flere mennesker krysser også landegrensene. Bare her i Norge migrerte 22 000 mennesker ut og 62 000 inn i 2008. Åtte prosent av befolkningen har nå innvandrerbakgrunn – polakker, svensker og dansker inkludert.

De fleste av oss synes dette greit. Alle undersøkelser som er gjort om holdninger til innvandringen i Norge viser at dess mer kontakt vi har med innvandrere, dess mer positive er vi til innvandringen. (Eldre menn fra Nord-Trøndelag som aldri har møtt innvandrere er mest negative). Det er ikke dermed sagt at dette med migrasjon er uproblematisk. Verken for stater som søker å regulere innvandringen slik at man kan nyte godt av de positive sidene av migrasjon og unngå de negative. Eller for alle individene som er sårbare i en situasjon hvor de forlater gamle, trygge nettverk for å begi seg ut i noe nytt og usikkert. Av og til kan det gå på menneskerettighetene løs.

Her hjemme er det for tiden lagt et slør (eller rettere: et skaut) over denne viktige siden av migrasjonsdebatten. Mangelen på menneskerettighetsfokus er særlig grell i Regjeringens

beslutning om å sende en gruppe kurdere tilbake til Nord-Irak etter at de har vært her i landet i ti år.

Internasjonalt vies heldigvis migranternes menneskerettigheter stadig større oppmerksomhet. Et eksempel på dette er at den internasjonale Røde Kors/Røde Halvmåne bevegelsen på sin internasjonale konferanse i Genève har vedtatt at sårbarhet og behov knyttet til migrasjon fra nå skal være et prioritert område for humanitær innsats.

Og den mektige Verdensbanken har satt betydelige ressurser inn på å følge forholdene rundt migranter og deres betydning for verdensøkonomien. Anslagsvis 280 milliarder amerikanske dollar sendes hvert år til familie i hjemlandet fra verdens utvandrere. Det er dobbelt så mye som all verdens offentlige bistand til sammen. I forbindelse med finanskrisen mener verdensbanken at disse overføringene kan utgjøre en viktig redningsbølge for mange av verdens fattigste.

I Europa fortsetter EU kommisjonen sammen med skiftende formannskap, nå sist Frankrike og fra høsten av Sverige, å invitere til en stadig bredere felles migrasjonspolitik. Temaer som bare for få år siden nærmest var tabu, er nå selvfølgelig punkter på EUs politiske dagsorden. Et konkret eksempel på dette er den nylig vedtatte EU pakten om migrasjon og asyl med blant annet forslag om å innføre flere lovlige måter og komme inn i Europa på. Mens man her i Norge er så paralyisert av Siv Jensens 25 prosent oppslutning at alle andre partier vegrer seg for å gå inn på noe som helst som kan føre til at de anklages for å ha en liberal innvandringspolitikk.

Etter at en rapport om globale migrasjonsutfordringer ble presentert for FNs generalsekretær høsten 2005, har praktisk talt alle verdens stater bestemt seg for å holde en årlig konferanse om sammenhengen mellom migrasjon og utvikling. Selv om forumet i sitt navn fokuserer på migrasjon og utvikling har migranternes menneskerettigheter fått stadig større plass.

Og det trengs. Det er store hull i det sikkerhetsnett som skal til for å sikre alle migranternes rettigheter. Verst er det for de mange millionene som ikke har gyldige dokumenter. De irakiske MU'erne i Norge er et kron eksempel på det. Også for lovlige migranter ser vi at sårbarheten kan være stor og rettighetene tilsvarende dårlig utviklet eller ivarettatt. Se bare på den siste tidens diskusjon om Au Pair ordningen i Norge. Avsenderland som Filippinene er lite begeistret for det de mener er grov underbetaling av hushjelpere her til lands.

Det store flertallet flytter av eget ønske og gjør det som noe positivt i livet. Det kan være på grunn av arbeid, familie eller rett og slett et ønske om forandring. Mindre frivillig er det når årsaken er naturkatastrofer, økonomiske sammenbrudd eller menneskehandel. Folk i sårbare situasjoner blir lett lurt av dyktige smuglere og agenter, eller det kan være lovlige arbeidsinnvandrere som likevel utnyttes på det groveste.

Et felles trekk er at de befinner seg i nye omgivelser de i liten grad behersker, og at de vanlige sikkerhetsnettene som eksisterer i form av statsborgerskap, familie og venner er svekket eller fraværende.

Noen vil hevde at generelle menneskerettighetsbestemmelser gir nødvendig beskyttelse også til migranter. I prinsippet kan det være riktig. Men i praksis ser vi at stater ofte unngår eller omgår sine forpliktelser.

Det grelleste eksempelet er vestens hykleri når det gjelder flyktningbeskyttelse. Riktignok har de fleste stater skrevet under Flyktningkonvensjonen som sikrer retten til å søke asyl. Men samtidig er grensene så lukket for de som trenger beskyttelse at det forutsetter at man må ta seg ulovlig inn i Europa og mange andre steder, ved hjelp av menneskesmuglere, for i det hele tatt å få vurdert sin sak.

Et annet eksempel er den spesielle menneskerettighetskonvensjonen som er ment å beskytte arbeidsinnvandrere og deres familier, mettopp fordi de er i en sårbar situasjon. Fortsatt har verken Norge eller noen andre vestlige, såkalte mottakerland i forhold til migrasjon fra Sør, skrevet under denne konvensjonen. Mens senderland som Filippinene ivrer for økt sikkerhet for sin store arbeidsstokk av åtte millioner statsborgere i arbeid i andre land!

Hvorfor skriver ikke vestlige land under denne menneskerettighetskonvensjonen? Svaret er naturligvis at konvensjonen medfører forpliktelser som man ikke er villig til å påta seg. Dessuten er man for tiden mer opptatt av å sende ut irakere og debattere bruk av skaut.

Vi får håpe at tåka snart letter.